

V. van Gogh, *Autoportret z fajką i w słomkowym kapeluszu*, 1887, ol. pł., 41,9 x 30,1, wł. Van Gogh Museum Amsterdam (Vincent van Gogh Foundation). Fot. materiały prasowe Fondation Vincent van Gogh Arles

Andrzej Jarosz

Omówienie wystawy „**Van Gogh: Couleurs du Nord, couleurs du Sud**” (Fondation Vincent van Gogh Arles, 7 IV – 31 VIII 2014)

Specyfikę Arles w miesiącach letnich określa Smocne i przenikliwe światło słoneczne, upał oraz chłodny wiatr wiejący znad Rodanu. Wpływa to na niepowtarzalną atmosferę tego miasta, znanego z zabytków rzymskich i romańskich oraz ze znakomitych muzeów: Musée Réattu czy Musée départemental Arles antique. Tym, co nieustannie przyciąga tu tłumy turystów, jest jednak emblematyczna dla Arles osoba Vincenta van Gogha i związane z nim miejsca. Instytucją ogniskującą aktywność kulturalną łączącą się z holenderskim malarzem (przebywającym tutaj pomiędzy 1888 a 1889 r.) jest Fondation Vincent van Gogh Arles.

Owa organizacja o charakterze *non profit* powstała w 1983 r. z inicjatywy Yolande i Luciena Clergue'ów jako Association for the Creation of the Fondation Van Gogh. W jej ramach od 1985 r. budowano kolekcję dzieł artystów współczesnych, którzy twórczo nawiązywali do spuścizny van Gogha. Znalazły się w niej m.in. obrazy Francisca Bacona, Davida Hockneya, Roya Lichtensteina i Karela Appela, rzeźby Armana i Césara oraz fotografie Henriego Cartiera-Bressona, wspomnianego już Clergue'a czy Maria Giacomellego. Zbiory objęły również manuskrypty poetów i literatów piszących o van Goghu, m.in. Jeana Cocteau i Pierre'a Restany'ego, oraz dzieła muzyczne. Pierwsza prezentacja kolekcji miała miejsce w 1988 r. – w stulecie przybycia van Gogha do Arles. W następnych latach organizowano liczne sprofilowane wystawy czasowe (w 1991 – „Picasso dans les collections arlésiennes et ses affinités avec Van Gogh”; w 2002 – „Van Gogh vu par Francis Bacon”; w 2003 – „Van Gogh à Arles, les dessins 1853–2003”). W 1996 r. z inicjatywy Luca Hoffmanna (obecnego dyrektora) podjęto decyzję o przekształceniu charak-

FONDATION
VINCENT
VAN GOGH
ARLES

teru i programu fundacji oraz o zmianie siedziby. Od 2010 r. nazywana Fondation Vincent van Gogh Arles, mieści się ona w XV-wiecznym Hôtel Léautaud de Donines (ok. 1000 m² powierzchni wystawienniczej).

Fundacja, otwarta ponownie dla publiczności w kwietniu 2014, zainaugurowała działalność ekspozycją sztuki van Gogha i nawiązujących do niej artystów działających we wszystkich współczesnych mediach. Van Gogh jawi się w tym kontekście jako wzór, swoisty archetyp nowoczesnego twórcy, którego bezkompromisowa postawa i całkowite oddanie się sztuce wciąż są inspirujące. Z ambitnym programem fundacji (o walorach zarówno naukowych, jak i popularyzatorskich) współgra precyzyjnie zorganizowana przestrzeń architektoniczna i jej wystrój, a nawet butik, w którym można znaleźć jedynie wysmakowane suweniry (m.in. wizerunki van Gogha nawiązujące do prowansalskich *santons*) oraz wybraną literaturę specjalistyczną. Organizatorzy starają

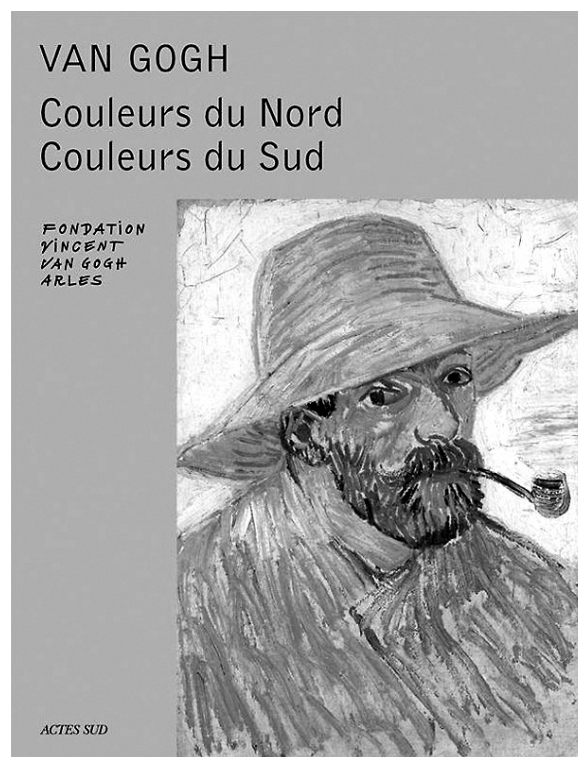
Fondation Vincent van Gogh Arles, taras. Fot. H. Hôte, materiały prasowe Fondation Vincent van Gogh Arles

Fondation Vincent van Gogh Arles; na planie pierwszym: **B. Lavier**, *Vincent. Portail pour La Fondation Vincent van Gogh Arles*, 2014, żywica na piance poliuretanowej, 230 x 1200, wł. artysty. Fot. H. Hôte, materiały prasowe Fondation Vincent van Gogh Arles

się unikać dalszej komercjalizacji sztuki artysty.

Wystawa „Van Gogh: Couleurs du Nord, couleurs du Sud” (Van Gogh: Kolory Północy, kolory Południa) była centralną częścią tegorocznego projektu pt. „Van Gogh Live” pod patronatem prezydenta Republiki Francuskiej, François Hollande’a. Patronat ten objął również ekspozycję prac 9 artystów francuskich i europejskich zaproszonych przez kuratorkę (dyrektora artystycznego fundacji), Bice Curiger. Prezentacja rysunków, instalacji, multimedii oraz dyskretnych interwencji w przestrzeń audiowizualną stanowiła swoistą otulinę zasadniczej wystawy. Wejście do fundacji ozdobiono zaprojektowanym przez Bertranda Laviera portalem-obrazem z powiększoną sygnaturą van Gogha, stosowaną przez niego pod koniec lat 80. XIX w. (w okresie arlezjańskim). Witraże, barwne przesłony szyb oraz instalacje o „impresjonistycznych” efektach, umieszczone na tarasie znajdującym się na dachu budynku, opracował Raphael Hefti. Wewnątrz budynku eksponowano prace Bethana Huwsa (instalacja *Boats* [Łodzie], inspirowana obrazami i rysunkami van Gogha, a składająca się z kilkudziesięciu drobnych obiektów wykonanych ze źdźbeł trawy umieszczonych na tle ekranów z filmem *Zone*, ukazującym naturalne przestrzenie mokradeł i życie ptaków) i Guillaume’a Bruère’a (GIOM-a) – autora malowanych podczas ulicznego performance’u ekspresyjnych portretów współczesnych arlezjanek. W minimalistycznie zaaranżowanej klatce schodowej odtwarzana była zaś kompozycja Fritza Hausera na instrumenty perkusyjne pt. *Schraffur für Arles: Treppe im Regen* [Inkubacja dla Arles: schody w deszczu], zainspirowana jednym z ulubionych drzeworytów van Gogha, *Nagła ulewa nad Wielkim Mostem w Atake* Hiroshige’go Utagawy. Wśród multimedii uwagę zwracała praca Camille Hernot (film w formule *found footage* pt. *Dying Living Woman*, w którym pojawiające się na ekranie białe rysy i szrafy nawiązywały do graficznych walorów prac van Gogha), a także rysunki i dokumentacja malarstwa monumentalnego znajdującego się w przestrzeni publicznej Arles, autorstwa Elizabeth Peyton. Największą – zajmującą dwie sale – instalację *Indoor Van Gogh Altar* przygotował Thomas Hirschhorn, gromadząc na niej wytwory popkultury żywiącej się na sztuce i osobie van Gogha. Treścią tej instalacji były niezliczone gadżety, reprodukcje, książki, reklamy, produkty spożywcze i kosmetyki, odzież i buty – wszystko splecione srebrnymi aluminiowymi foliami. Całość stanowiła jeden wielki

Okładka katalogu wystawy

Th. Hirschhorn, *Indoor Van Gogh Altar*, 2014, instalacja. Fot. S. Altenburger, materiały prasowe Fondation Vincent van Gogh Arles

Ekspozycja „Van Gogh: Couleur du Nord, Couleurs du Sud”. Fot. S. Altenburger, materiały prasowe Fondation Vincent van Gogh Arles

„konsumpcyjny” śmietnik, który dramatycznie kontrastował z bliskim sąsiedztwem malarskich arcydzieł.

Zasadnicza ekspozycja „Couleurs du Nord, couleurs du Sud” koncentrowała się na kwestiach kolorystyki dzieł van Gogha, zmieniającej się pod wpływem nauczycieli i mistrzów, XIX-wiecznych teorii na temat chromatyzmu, impresjonizmu, sztuki japońskiej oraz specyficznego światła Prowansji (wyrafinowane barwy ścian sal ekspozycyjnych opracował wybitny artysta malarz Gary Hume). Kurator Sjraar van Heugten (związany z Van Gogh Museum w Amsterdamie) postawił tezę, że van Gogh był jednym z największych kolorystów w historii sztuki. Jej udowodnieniu służyła prezentacja starannie wybranych obrazów artysty i ich konfrontacja z pracami podziwianych przez niego, związanych z nim lub inspirujących go twórców. Obiekty pozyskano z muzeów i kolekcji europejskich: Kröller-Müller Museum Otterlo, Kunsthaus Zürich, De Collectie van de Triton Foundation Rotterdam, Mesdag Collectie – La Haye oraz Van Gogh Museum Amsterdam.

Prezentację skonstruowano następująco: 1) działalność malarza w Niderlandach ok. 1885 r.; 2) pobyt w Paryżu (1886–1887); 3) aktywność w Arles (1888–1889). Każdą z części wystawy prac van Gogha uzupełniały – czy dopełniały – dzieła innych, ważnych dla niego artystów. I tak, naprzeciw wczesnych obrazów holenderskiego mistrza zawieszono m.in. płótna Jeana-Baptiste’a-Camille’a Corota (*Le Chemin dans les bois de Saint-Cloud*, 1862), Charles’a Daubigny’ego (*Coucher de soleil près de Villerville*, 1876) i Gustave’a Courbeta (*La Nature morte aux pommes*, 1872). Pograżone w miękkim, nasyconym szarością mroku wnętrze lasu Corota, świetlistość zachodu słońca nad mariną Daubigny’ego i refleksy rozjaśniające mroczną kompozycję Courbeta przypominały pierwsze impulsy i malarskie olśnienia van Gogha.

Do wczesnego okresu jego praktyki artystycznej nawiązywały także płótna Hendrika Mesdaga (*Le Calfatage*, 1874–1875) oraz Antona Mauve’a (*Ânes sur la plage à Scheveningen*, 1876) – kuzyna, a zarazem pierwszego profesjonalnego nauczyciela, z którym przyszły autor *Słoneczników*

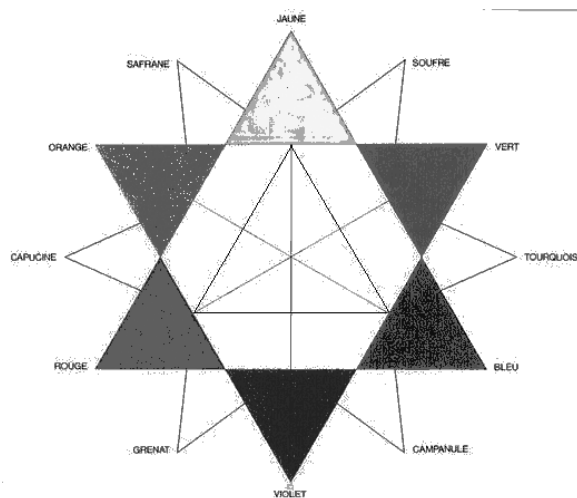

Ekspozycja „Van Gogh: Couleur du Nord, Couleurs du Sud”. Fot. S. Altenburger, materiały prasowe Fondation Vincent van Gogh Arles

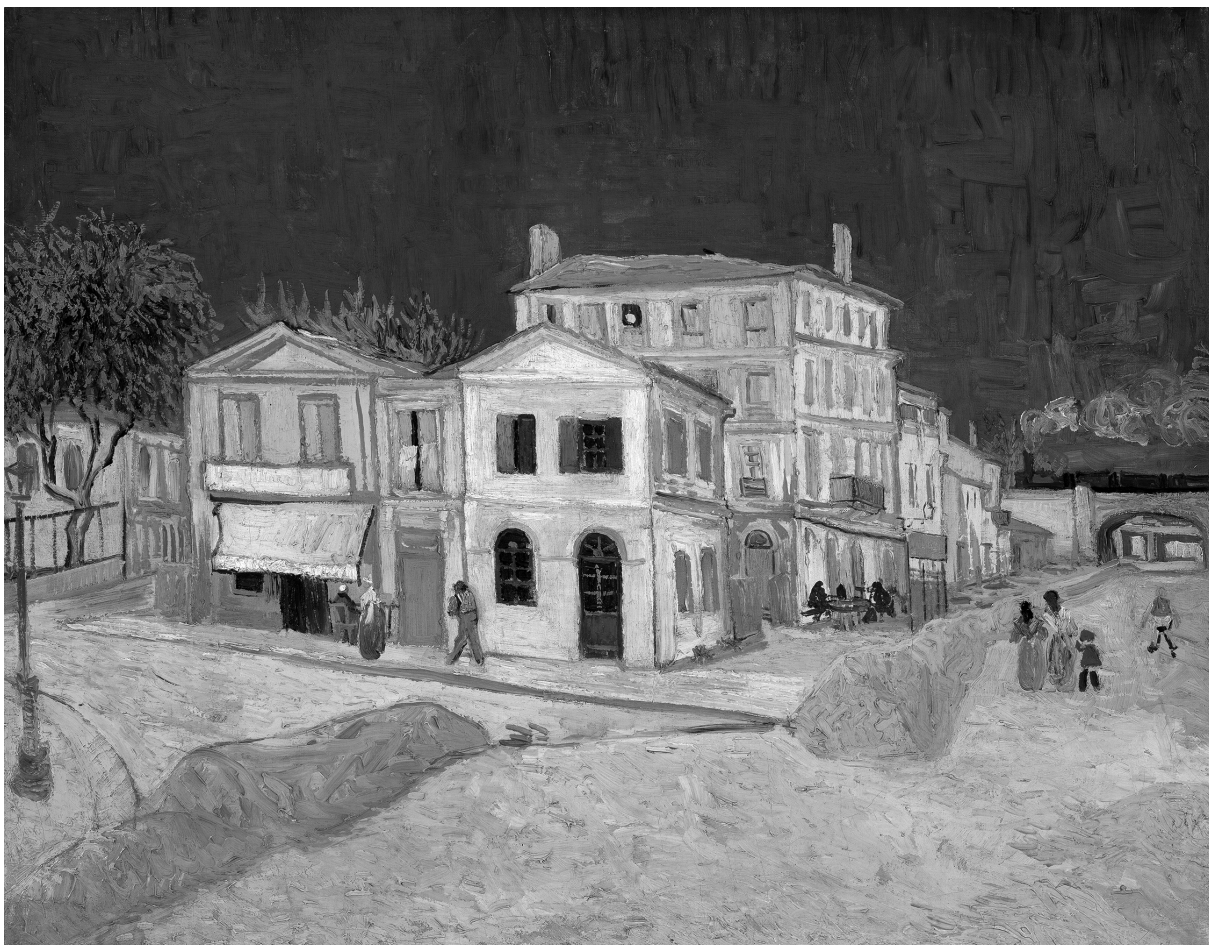
zetknął się w Hadze w r. 1882. Ta ważna znajomość, zakończona sporem o pryncypia artystyczne¹, pozwoliła van Goghowi określić własne preferencje i porzucić metody akademickie na rzecz nowoczesnej formuły impresjonistycznej, choć w szczególnym wyborze. Punktem odniesienia dla malarza były obrazy wysoko przezeń cenionego Adolphe’a Monticellego (*Femme au puits*, 1870–1871), o którym zawsze „mówił ze łzami w oczach”², kwiatowe martwe natury Camille’a Pissarra (*Nature morte aux pivoines et seringas*, 1872–1877) – będące doskonałymi studiami drobnych kontrastów chromatycznych – oraz atmosferyczne pejzaże Claude’a Moneta (*Champs de tulipes et moulins près de Rijnsburg*, 1886).

¹ Zob. **V. van Gogh**, *Listy do brata*, przeł. J. Guze, M. Chełkowski, przedm. J. Guze, Warszawa 1970, list z 7 I 1882, s. 144 „Jeżeli chodzi o Mauve’a, to bardzo go lubię, mam dla niego wiele sympatii, bardzo cenię jego pracę i jestem szczęśliwy, gdy mogę się od niego czegoś nauczyć, ale tak samo jak on nie potrafię się zamknąć w jakimś systemie, nie umiem trzymać się jakiegось określonego kierunku”.

² **W. Karpiński**, *Fajka van Gogha*, Warszawa 2011, s. 85.

Ch. Blanc, *Gwiazda kolorów (Étoile des couleurs)*, plansza z *Grammaire des arts du dessin...*, 1867. Il. za: commons.wikimedia.org/wiki/File:2007_charles_blanc_etoile_des_couleurs_1867.PNG (data dostępu: 28 IX 2014)

V. van Gogh, *Żółty dom (Ulica)*, 1888, ol. pł., 72 x 91,5, wł. Van Gogh Museum Amsterdam (Vincent van Gogh Foundation).
Fot. materiały prasowe Fondation Vincent van Gogh Arles

Wyjściu van Gogha ku postimpresjonizmowi i odnalezieniu własnego, ekspresyjnego stylu odpowiadały obrazy Émile'a Bernarda (*Arbres*, 1888) oraz przebywającego z nim w Arles jesienią i zimą 1888 Paula Gaugina (*Jeune Bretonne filant*, 1889), a także 12 drzeworytów Hiroshiego Utagawy, Kunisady Utagawy II i Kuniyoshiego Utagawy – wybór z bogatej kolekcji braci van Goghów, liczącej niegdyś blisko 500 prac.

Malarska praktyka van Gogha poparta była zainteresowaniami teoretycznymi. Artystę, wiele piszącego i namiętnie czytającego przez całe życie literaturę religijną, piękną i dotyczącą sztuki, intrygowały szczególnie rozprawy na temat koloru. W osobnym aneksie wystawy przywołano więc postać i pisma Charles'a Blanca (1813–1882), autora *Grammaire des arts du dessin. Architecture, sculpture, peinture, jardins, gravure, eau-forte, camaïeu, lithographie* z 1867 r. oraz późniejszej

książki *Les Artistes de mon temps* (1876). Za pośrednictwem tych lektur van Gogh odkrył m.in. malarstwo Eugène'a Delacroix oraz zwrócił uwagę na kwestie stosowania tonów lokalnych i kontrastów symultanicznych. Na wystawie prezentowano egzemplarz pierwszej z wymienionych książek, otwarty na planszy ukazującej *Gwiazdę kolorów (Étoile des couleurs)* z umieszczoną powyżej plamą intensywnej żółci – ową słynną „wysoką żółtą nutą”.

Ekspozycja miała głównie walory edukacyjne, ale wybór dzieł, który znakomicie poddawał się oglądowi wrażeniowemu, mógł zachwycić niejednego historyka sztuki. Klucz selekcji prac niezwykle trafnie wskazywał węzłowe punkty chromatycznej ewolucji van Gogha. Skromny zestaw 9 płócien pozwolił uniknąć nadmiernego akcentowania życiorysu artysty, który – jak niegdyś pisał Wiesław Juszcak – zawsze „stwarza

V. van Gogh, *Wagony kolejowe*, 1888, ol. pł., 45 x 50, wł. Musée Angladon Avignon. Fot. materiały prasowe Musée Angladon Avignon

złudzenie, iż można poprzestać na nim, gdy się chce wniknąć w to malarstwo”³. Serię płócien otwierała *Głowa wieśniaka z fajką* (1885)⁴. Portret ten charakteryzuje ekspresyjna deformacja, gęsta pasta farby i zdecydowane dyspozycje stref tonowanej szarości z mocnymi akcentami żółci, oranżu i czerwieni. Z tego samego okresu pochodzi *Stara wieża cmentarna w Nuenen*⁵. Za pomocą gamy barw ziemi, zieleni, szarości i stalowych błękitów artysta wykreował symboliczny, minorowy w nastroju, obraz wiejskiego cmentarza, w którym masyw budowli współgra z połącją ołowianego nieba. Z kolei *Scena uliczna na Montmartrze* (1887)⁶ dokumentuje radykalne rozjaśnienie palety, wprowadzenie do ikonografii van Gogha nowych, paryskich motywów oraz poddanie się przez niego wpływowi impresjonizmu. *Martwa natura z kwiatami polnymi i goździkami* (1887)⁷ nawiązuje do wcześniejszej o dekadę martwej natury Pissarra. Holender, wybierając osiową kompozycję i centralną, rozwijającą się ku górze formę bukietu, podobnie jak jego poprzednik stworzył piękny, nieregularny układ z białych, czerwonych i fioletowych koron kwiatów. Zastąpił jednak jasne tło błękitem, wywołującym wrażenie implozji przestrzeni oraz tonującym ekspresję całości. Triadę płócien „impresjonistycznych” zamykał (wykorzystany na plakatach i drukach reklamujących wystawę) *Autoportret z fajką i w słomkowym kapeluszu*⁸. Ten surowy, szkicowy wizerunek własny, ograniczony w gamie do turkusów, żółci i dominującej bieli, skonstruowany został z odrębnych linii barwnych. Przypomina atencję van Gogha dla dzieł Georges’a Seurata i jego metody stosowania czystych kolorów w postaci pojedynczych plam. Będąc jednak dziełem zdecydowanie ekspresyjnym, *Autoportret...* zapowiadał ostatnie prace Holendra namalowane już na południu Francji, utrwalające zradikalizowane osobiste odczucie światła i koloru oraz będące dynamicznymi in-

terpretacjami widoków z Arles, Saintes-Maries-de-la-Mer czy Saint-Rémy-de-Provence.

O olśnieniu barwami i światłem Prowansji oraz o jej malarskim odczuciu mówi często przywoływany *passus* z listów van Gogha:

od Arles począwszy, można znaleźć piękne przeciwstawienia czerwieni i zieleni, błękitów i oranżów, siarki i fioletów. I wszyscy prawdziwi koloryści powinni tu przyjechać, żeby przekonać się, że istnieje inny koloryt niż koloryt Północy⁹.

Na wystawie korespondowało z nim jedno z najważniejszych dzieł z tego okresu – *Żółty dom (Ulica)*¹⁰. Weduta ukazująca dom van Gogha, w którym pracował on razem z Gauguinem, poraża kontrastem nasyczonego kobaltu i światła skoncentrowanego (mówiąc słowami artysty) w „bladej, siarczanej żółci” i „bladziółtej cytrynie” – barwach oddających „cudownie bezwietrzny upał” lata 1888 roku.

Inne zadanie malarskie stanowił *Portret żuawa*¹¹. Przedstawienie podoficera Milleta (pobierającego u van Gogha lekcje rysunku) to jedna z najbardziej radykalnych kompozycji chromatycznych powstałych w Arles. Tworzący pierwotnie dyptyk z portretem belgijskiego malarza Bocha i stanowiący dekorację pokoju artysty w „żółtym domu”, obraz ten uderza mocną konstrukcją, precyzyjnym rysunkiem i spłaszczeniem kontrastujących ze sobą plam barwnych. Czerwień, zielenie, oranże, czerń i błękit budują mocną oprawę dla twarzy mężczyzny, wypełnionej ich połączonymi refleksami. Antynaturalizm odcieni, stylizacja linii i płaszczyznowa konstrukcja antycypują niejako płótna Henriego Matisse’a oraz innych kolorystów z początku XX w. podążających za myślą van Gogha: „Zamiast usiłować odtworzyć dokładnie to, co mam przed oczyma, posługuję się kolorem bardziej niż dowolnie, aby znaleźć siłę wyrazu”¹².

³ W. Juszcak, *Symbolizm ekspresyjny – Vincent van Gogh*, [w:] *idem*, *Postimpresjoniści*, Warszawa 1985, s. 95.

⁴ *Tête d’homme à la pipe*, Nuenen, I 1885, ol. pł., 44 x 32, wł. Rijksmuseum Kröller-Müller, Otterlo. Ten i kolejne pełne zapisy katalogowe precyzują za: I. F. Walther, R. Metzger, *Vincent van Gogh. The Complete Paintings*, Köln 1990, vol. 1: *Etten, April 1881 – Paris, February 1888*, vol. 2: *Arles, February 1888 – Auvers-sur-Oise, July 1890*; tutaj: vol. 1, il. s. 76.

⁵ *Le vieux Clocher de Nuenen*, Nuenen, V 1885, ol. pł., 63 x 79, wł. Rijksmuseum Vincent van Gogh, Vincent van Gogh Foundation, Amsterdam; zob. *ibidem*, vol. 1, il. s. 102.

⁶ *Le Moulin à Poivre (L’impasse des deux frères)*, I–III 1887, ol. pł., 34,5 x 64,5, wł. Rijksmuseum Vincent van Gogh, Vincent van Gogh Foundation, Amsterdam; zob. *ibidem*, vol. 1, il. s. 214–215.

⁷ *Nature morte aux fleurs sauvages et œillets*, 1887, ol. pł., 80 x 67, wł. Collection of the Triton Foundation, Pays-Bas.

⁸ *Autoportrait à la pipe et au chapeau de paille*, IX 1888, ol. pł., 63,5 x 52,5, wł. Kunsthau Zürich; zob. I. F. Walther, R. Metzger, *op. cit.*, vol. 2, il. s. 398.

⁹ V. van Gogh, *op. cit.*, list z 17 IX 1888, s. 339.

¹⁰ *La Maison jaune (La Rue)*, IX 1888, ol. pł., 72 x 91,5, wł. Rijksmuseum Vincent van Gogh, Vincent van Gogh Foundation, Amsterdam; zob. I. F. Walther, R. Metzger, *op. cit.*, vol. 2, il. s. 423.

¹¹ *Le Zouave*, VI 1888, ol. pł., 65 x 54, wł. Rijksmuseum Vincent van Gogh, Vincent van Gogh Foundation, Amsterdam; zob. *ibidem*, il. s. 362.

¹² Cyt. za: W. Karpiniński, *op. cit.*, s. 72.

Ekspozycję zamykały dwa pejzaże namalowane latem 1888 podczas jedynej dłuższej wyprawy artysty do Saintes-Maries-de-la-Mer – małej osady rybackiej na południu Camargue. *Widok Saintes-Maries*¹³ to dwustrefowa weduta z perspektywicznie zbiegającymi się diagonalami zagonów lawendy oraz wznoszącą się sylwetką kościoła pielgrzymkowego Notre-Dame-de-la-Mer w otoczeniu niższych zabudowań. Wszystkie elementy, opisane precyzyjnym rysunkiem, jawią się na tle nieba przepełnionego jasnym błękitem. O ile ten obraz z dominującymi odcieniami fioletu namalowany został stosunkowo gładko i z dbałością o szczegół, o tyle *Trzy białe chaty w Saintes-Maries*¹⁴ artysta zbudował z addytywnych, gęstych plam farby. Ściśle przylegające do syntetycznych kształtów wiejskich zabudowań, wypełniające obszar ziemi gorącą ochrą, zielenią podbitą żółcią i błękitem w partii nieba, uległy one dominacji białych ścian i dachów *cabannes*. Dzięki nim obraz, który *notabene* van Gogh polecał swojej siostrze Willeminie¹⁵, do dziś uderza świeżością barw, choć płótno to (poprzez swoją kolorystykę i materię) stanowi zapowiedź – pominiętej na wystawie – frenetycznej twórczości z okresu choroby i pobytu w klasztorze Saint-Rémy w r. 1889.

W ten sposób podkreślono zamiar, by niewidocznym elementem i bohaterem ekspozycji uczynić czas spędzony w Arles, które kiedyś tak inspirowało malarza. To tutaj rozkwitła jego wrażliwość kolorystyczna, tutaj doprecyzował on swój modernistyczny styl. Arles, znane z obrazów van Gogha, stało się ikoną samą w sobie – dzięki nim wszyscy identyfikują Place du Forum i Le Café la Nuit, Alyscamps, most Langlois oraz szpital, przekształcony dziś w Espace Van Gogh, którego aranżacja i kolorystyka wierna jest ikonografii obrazu *Le Jardin de l’Hôtel de Dieu* (1888). Warto jednak nie zapominać, że żadnej pracy van Gogha nie ma w tutejszych kolekcjach – jedyną pamiątką po malarzu jest prezentowany w Musée Réattu autograf jednego z jego listów do Gaugaina. W całej zachodniej Prowansji w zbiorach publicznych znajduje się tylko jeden obraz van Gogha: *Wagony kolejowe* (*Wagons de chemin de fer*, 1888), eksponowany w Musée Angladon w Awinionie. Dlatego Arles i fundacja tak bardzo zabiegają o prezentację oryginałów.

Działania Fondation Vincent van Gogh w Arles skłaniają też do odwiedzenia innych miejsc związanych z omawianym artystą – Tarascon oraz Saint-Rémy z klasztorem-szpitałem Saint-Paul, gdzie urządzono małe muzeum poświęcone van Goghowi. Można w nim zwiedzić m.in. jego celę (wstrząsające i surowe miejsce odosobnienia) i ogród, w którym kwitły utrwalone na wielu obrazach irysy, oraz podziwiać te same drzewa oliwne, skręcające się pod żarem słońca zawieszonego nad grzbietami Alpilles i ruinami rzymskiego Glanum. To tam – mimo choroby i szaleństwa – spełniały się marzenia i malarskie ambicje van Gogha, o których wcześniej pisał on do Theo:

Mój drogi bracie, wiesz, że wyjechałem na Południe i zacząłem tu pracować dla tysiąca powodów. Chciałem widzieć inne światło. Wydawało mi się, że natura pod niebem jaśniejszym może dać lepsze wyobrażenie o japońskim sposobie malowania i rysowania. Wreszcie chciałem zobaczyć silniejsze słońce, bo czułem, że kto tego nie dozna, ten nie zrozumie obrazów Delacroix, ich wykonania, techniki, a także dlatego, że kolory widma słonecznego są na Północy spowite mgłą¹⁶.

Wystawę „Kolory Północy, kolory Południa” – prezentację ważną, wyrastającą ponad sezonową atrakcję – dobrze puentuje fraza Wojciecha Karpińskiego, że w przypadku van Gogha „fascynacja słońcem Południa łączy się z melancholią i skrupulatnością sumienia syna Północy”¹⁷.

dr Andrzej Jarosz

Adiunkt w Zakładzie Sztuki Nowoczesnej Instytutu Historii Sztuki Uniwersytetu Wrocławskiego. Redaktor naczelny serii wydawniczej „Wrocławskie Środowisko Artystyczne”. Autor monografii Józef Hałas (2007), Jan Chwałczyk (2010), Malarstwo Alfonsa Mazurkiewicza (1922–1975) (2011), Zbigniew Karpiński (2012).

¹³ *Vue des Saintes-Maries-de-la-Mer*, 1888, ol. pł., 64 x 53, wł. Rijksmuseum Kröller-Müller, Otterlo; zob. I. F. Walther, R. Metzger, *op. cit.*, vol. 2, il. s. 349.

¹⁴ *Cabanes aux Saintes-Maries-de-la-Mer*, 1888, ol. pł., 33,5 x 41,5, wł. Kunsthaus Zürich; zob. *ibidem*, il. s. 358.

¹⁵ Zob. V. van Gogh, list do W. J. van Gogh z Arles, ok. 8 IX 1888, [w:] *Artyści o sztuce. Od van Gogha do Picassa*, wybór, oprac. E. Grabska, H. Morawska, przeł. H. Ostrowska-Grabska, Warszawa 1963, s. 10: „Mam nadzieję, że pomyślałaś o zabraniu dla siebie jednego z moich obrazów? Bardzo jestem ciekaw, który sobie wybrałaś. Pewnie białe chaty w zieleni, pod niebieskim niebem, które malowałem w Saintes-Maries, na wybrzeżu Morza Śródziemnego”.

¹⁶ V. van Gogh, *Listy do brata...*, list z 10 IX 1889, s. 439.

¹⁷ W. Karpiński, *op. cit.*, s. 115.

Summary

ANDRZEJ JAROSZ / “Van Gogh: Couleurs du Nord, couleurs du Sud”. Fondation Vincent van Gogh Arles (7 April – 31 August 2014)

The exhibition “Van Gogh: Colours of the North, Colours of the South” was presented at Fondation Vincent van Gogh in Arles as a part of this year project “Van Gogh Live!”. The Foundation, with its origins going back to 1983 (when Association for the Creation of the Fondation Van Gogh was established), specified its programme in 2010, and since April 2014 it has been operating in the present location, Hôtel Léautaud de Donines. The aim of the institution is preservation of memory about Vincent van Gogh, who spent the period from 1888 to 1889 in Arles. The monographic and subject exhibitions are accompanied by expositions of contemporary art which refers to the Dutch painter’s legacy and accentuate the Provençal context. Along with the discussed exhibition one could see shows of the following artists: Bertrand Lavier, Raphael Hefti, Gary Hume, Bethan Huws, Guillaume Bruère, Fritz Hauser, Thomas Hirschhorn, Camille Hernot and Elizabeth Peyton (curator Bice Curiger).

The main exhibition was focused on colour issues in Van Gogh’s works, which changed under the influence of painterly tradition, teachers and masters, Impressionism, Japanese art and the light of Provence. The curator, Sjaar van Heutgen, combined biographical, educational and artistic elements. The collaboration with European museums (Kröller-Müller Museum Otterlo, Kunsthaus Zürich, De Triton Collectie Rotterdam, Mesdag Collectie La Haye and Van Gogh Museum Amsterdam) allowed the organisers to collect nine paintings by Van Gogh and his contemporaries (Camille Corot, Gustave Courbet, Anton Mauve, Adolph Monticelli, Camille Pissarro, Claude Monet, Émile Bernard, Paul Gauguin, Utagawa Hiroshige, Utagawa Kunisada II and Utagawa Kuniyoshi, among others). The presentation comprised three chronological parts: 1. The first years of the painter’s work in Holland and Belgium; 2. Parisian period since 1886; 3. Van Gogh’s activity in Arles. Within these fields the Dutchman’s paintings were communicated with the works of the aforementioned artists.

The excellent set of Van Gogh’s canvases – *Head of a Peasant with a Pipe* (1885), *The old Cemetery Tower at Nuenen* (1885), *Street Scene in Montmartre: Le Moulin à Poivre* (1887), *Still Life with Wild Flowers and Carnations* (1887), *View of Saintes-Maries* (1888), *Three White Cottages in Saintes-Maries* (1888), *The Zouave* (1888), *Self-Portrait with Pipe and Straw Hat* (1888) and *The Yellow House* (1888) – pinpointed many years of his stylistic evolution, changes in colours of his palette, and the artist’s theoretical interests (by reference to Charles Blanc’s treatise).